

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar: Karl Viken	Arkivkode:
Arkivsaksnr: 22/326	Løpenr: 22/4168
Sakstype: Politisk sak	

SAKSGANG

Styre, utval, komité m.m.	Møtedato	Saksnr
Formannskapet	02.06.2022	029/2022
Kommunestyret		

Premissar for Budsjett 2023 og Økonomiplan 2023- 2026

02.06.2022 Formannskapet:

Handsaming i møtet:

Framlegg til nytt punkt 7 og nytt punkt 8, frå MDG, foreslått av Øyvind Strømmen, Miljøpartiet Dei GrøneBygdalista

- Som bidrag til auka økonomisk handlefridom i framtida skal vedlikehald prioriterast høgare i budsjett og økonomiplan, slik at framtidige kostnader grunna mangelfullt vedlikehald vert redusert
- Som bidrag til auka økonomisk handlefridom, og som del av kommunen sitt arbeid med klima og energi, skal energiøkonomisering og energieffektivisering prioriterast i økonomiplanperioden

Fokus på nyetablering i Rolvsvåg industriområde, foreslått av Karl Bård Kollbotn, Framstegspartiet Samnanger kommune skal ta inn i premiss for budsjett at det skal brukast tid og pengar på å etablere nye varige arbeidsplasser i Rolvsvåg industriområde. Samnanger Frp støtter også en egen dedikert stilling som skal ivareta nyetablering av arbeidsplasser i Samnanger kommune.

Fokus på nyetablering av bedrifter i Samnanger kommune, foreslått av Karl Bård Kollbotn, Framstegspartiet

Samnanger kommune skal ta inn i premiss for budsjett at det skal brukast tid og pengar på å etablere nye varige arbeidsplasser i Samnanger kommune. Formannskapet støtter også en egen dedikert stilling som skal ivareta nyetablering av arbeidsplasser i Samnanger kommune.

Kommunalsjef Karl Viken hadde innleiingsvis ein presentasjon av saka og rådmannen sitt framlegg.

Handsaming:

Knut Harald Frøland (BI) sette fram framlegg om følgjande tre tilleggspunkt til rådmannen sitt framlegg i saka:

"Sommarjobb for ungdom mellom 15 og 18 år

Rådmannen får i oppgåve å vurdere og foreslå løysing for å kunne tilby sommarjobb i 1-2 veker for alle ungdomar busett i Samnanger i alderen 15-18 år.

Stell av kommunen sine grøntanlegg

Rådmannen får i oppgave å vurdere og foreslå samarbeidsløysingar mellom kommunen og frivilligheit til stell av grøntanlegga til Samnanger kommune. Dette bør og sjåast i lys av eventuell ny ordning for sommarjobb for ungdom mellom 15-18 år.

Ny mobilmast for området Rolvsvåg-Saga

Rådmannen får i oppgave å vurdere og foreslå tiltak for å betre mobildekninga i Rolvsvåg industriområde, samt i tilgrensande område. Ordførar overleverer til rådmannen informasjon innhenta så langt i prosessen."

Øvind Strømmen (MDG) sette fram framlegg om tre tilleggspunkt til rådmannen sitt framlegg i saka.

Karl Bård Kollbotn (Frp) sette fram framlegg om eitt tilleggspunkt til rådmannen sitt framlegg i saka.

Martin Haugen (Bl) sette fram framlegg om følgjande tilleggspunkt til rådmannen sitt framlegg i saka:

"I 2017 vart det etablert kunstgrasbane i Hagabotnane. Bakgrunnen for dette var blant anna moglegheita for auke i brukstimar på ei kunstgrasbane samanlikna med den gamle naturgrasbana. Dette har vore eit stort løft for fotballen og idretten i Samnanger. Dessverre viser det seg at kunstgrasbana i Hagabotnane ikkje kan nyttast store delar av året grunna vinterstenging og at bana ikkje vert brøyta. I Hagabotnane er det lite sol vinterstid, og snøen vert ofte liggande lenge utover vinteren. Som ein konsekvens av dette må fotballag fra Samnanger leige bane andre stader for å kunna driva med fotballaktivitet, f.eks. Vestlandshallen i Åsane, Holmefjord eller i Eikelandsosen. Dette betyr utgifter knytt til både baneleige og transport, noko som i ytste konsekvens kan vera ekskluderande for barn og ungdom frå låginntektsfamiliar. I eit miljøperspektiv er det også uheldig at barn og ungdom må reisa ut av kommunen for å trenar og spela kampar. I andre kommunar er det vanleg at kunstgrasbaner vert haldne opne vinterstid, også baner med kork som fyllmasse som i Hagabotnane. Lag frå kommunar med vinteropne baner får eit konkurransefortrinn samanlikna med lag frå Samnanger. Til budsjettmøtet i desember vert det frå administrasjonen utgreidd kva som skal til for å halda kunstgrasbana open, og ev. kostnad med å halda kunstgrasbana vinteropen vert teken inn i budsjett for 2023."

Før røystinga i saka sette Karl Bård Kollbotn fram eit revidert framlegg og trekte det første framlegget sitt.

Røysting:

Det vart først røysta over tilleggsframlegga som var sette fram i møtet. Alle tilleggsframlegga vart samrøystes vedtekne.

Det vart til slutt røysta over rådmannen sitt framlegg, inkludert vedtekne tilleggspunkt. Samrøystes vedteke.

FORM- 029/2022 Vedtak:

Premissar

Følgjande premissar og føresetnadar vert lagt til grunn for kommande budsjettprosess for årsbudsjett 2023 og økonomiplan 2023- 2026;

1. Økonomiske rammer for årsbudsjett 2023 / økonomiplan 2023- 2026

Einingane sine rammer vert utarbeidd på 2022- nivå. Nye tiltak og budsjettauke på spesifikke område vert innarbeidd innanfor ramma.

2. Klimabudsjett

Som del av budsjett 2023 vert det utarbeidd eit klimabudsjett for 2023 med tiltak i alle sektorar og budsjettområde.

3. Økonomi og demografiutviklinga i kommunen

I utarbeiding av økonomiplanen 2023- 2026 vil ein freiste å disponere og omprioritera midlar på ein slik måte at kommunen tilpassar seg demografiutfordringar.

4. Tenestestruktur og lokasjonar

Det vert starta eit arbeid med heilskapleg plan for framtidig behov.

5. Næringssatsing

Det vert starta ein prosess i 2022 for å få på plass næringsutviklar-stilling med oppstart ultimo 2022/ primo 2023. Det vert og sett av midlar til næringslivssatsing i 2023.

6. Program for handlefridom

Det skal gjennomførast eit program for auka handlingsfridom i økonomiplan- perioden.

Som bidrag til auka økonomisk handlefridom i framtida skal vedlikehald prioriterast høgare i budsjett og økonomiplan, slik at framtidige kostnader grunna mangelfullt vedlikehald vert redusert.

Som bidrag til økonomisk handlefridom, og som del av kommunen sitt arbeid med klima og energi, skal energiøkonomisering og energieffektivisering prioriterast i planperioden.

7. Kompetansebehov

Det vert sett av midlar i budsjett 2023 for å vurdere noverande og framtidig kompetansebehov.

8. Finansielle handlingsreglar

- Disposisjonsfondet skal aukast til 30 mill. kr i løpet av økonomiplanperioden.
- Det skal budsjetterast med minimum 2,5 % i korrigert netto driftsresultat i perioden.
- Utover avsetjing til disposisjonsfondet skal det avsetjast eventuelle mindreforbruk til eit kommunalt innovasjon – og utviklingsfond.
- Det vert i samband med budsjett 2023 presentert framlegg til vedtekter for fondet.
- Det vert sett av ein årleg udisponert sum i budsjett for 2023 under politisk nivå.

9. Planarbeid

Budsjett og økonomiplan skal koplast mot og samsvare med gjeldande oppdaterte kommunale planar. Det gjeld både for drift og investering.

10. Eigedomsskatt 2023- 2026

Dersom kommunen sin driftsøkonomi med dagens inntektsnivå held seg, kan eigedomsskatten for hus og fritidsbustadar fjernast i økonomiplan for 2023- 2026. Rådmannen kjem i sitt budsjettframlegg attende til kva budsjettår dette er mogleg.

11

Samnanger kommune skal ta inn i premiss for budsjett at det skal brukes tid og pengar på å etablere nye varige arbeidsplasser i Samnanger kommune. Formannskapet støtter også en egen dedikert stilling som skal ivareta nyetablering av arbeidsplasser i Samnanger kommune.

12

I 2017 vart det etablert kunstgrasbane i Hagabotnane. Bakgrunnen for dette var blant anna moglegheita for auke i brukstimar på ei kunstgrasbane samanlikna med den gamle naturgrasbana. Dette har vore eit stort løft for fotballen og idretten i Samnanger. Dessverre viser det seg at kunstgrasbana i Hagabotnane ikkje kan nyttast store delar av året grunna vinterstenging og at bana ikkje vert brøyta. I Hagabotnane er det lite sol vinterstid, og snøen vert ofte liggande lenge utover vinteren. Som ein konsekvens av dette må fotballag fra Samnanger leige bane andre stader for å kunna driva med fotballaktivitet, f.eks. Vestlandshallen i Åsane, Holmefjord eller i Eikelandsosen. Dette betyr utgifter knytt til både baneleige og transport, noko som i ytste konsekvens kan vera ekskluderande for barn og ungdom frå låginntektsfamiliar. I eit miljøperspektiv er det også uheldig at

barn og ungdom må reisa ut av kommunen for å trene og spela kampar. I andre kommunar er det vanleg at kunstgrasbaner vert haldne opne vinterstid, også baner med kork som fyllmasse som i Hagabotnane. Lag frå kommunar med vinteropne baner får eit konkurransefortrinn samanlikna med lag frå Samnanger. Til budsjettmøtet i desember vert det frå administrasjonen utgreidd kva som skal til for å halda kunstgrasbana open, og ev. kostnad med å halda kunstgrasbana vinteropen vert teken inn i budsjett for 2023.

13 Sommarjobb for ungdom mellom 15 og 18 år

Rådmannen får i oppgåve å vurdere og foreslå løysing for å kunne tilby sommarjobb i 1-2 veker for alle ungdomar busett i Samnanger i alderen 15-18 år.

14 Stell av kommunen sine grøntanlegg

Rådmannen får i oppgåve å vurdere og foreslå samarbeidsløysingar mellom kommunen og frivilligheit til stell av grøntanlegga til Samnanger kommune. Dette bør og sjåast i lys av eventuell ny ordning for sommarjobb for ungdom mellom 15-18 år.

15 Ny mobilmast for området Rolvsvåg-Saga

Rådmannen får i oppgåve å vurdere og foreslå tiltak for å betre mobildekninga i Rolvsvåg industriområde, samt i tilgrensande område. Ordførar overleverer til rådmannen informasjon innhenta så langt i prosessen.

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Premissar

Følgjande premissar og føresetnadar vert lagt til grunn for kommande budsjettprosess for årsbudsjett 2023 og økonomiplan 2023- 2026;

1. Økonomiske rammer for årsbudsjett 2023 / økonomiplan 2023- 2026

Einingane sine rammer vert utarbeidd på 2022- nivå. Nye tiltak og budsjettauke på spesifikke område vert innarbeidd innanfor ramma.

2. Klimabudsjett

Som del av budsjett 2023 vert det utarbeidd eit klimabudsjett for 2023 med tiltak i alle sektorar og budsjettområde.

3. Økonomi og demografiutviklinga i kommunen

I utarbeiding av økonomiplanen 2023- 2026 vil ein freiste å disponere og omprioritera midlar på ein slik måte at kommunen tilpassar seg demografiutfordringar.

4. Tenestestruktur og lokasjonar

Det vert starta eit arbeid med heilskapleg plan for framtidig behov.

5. Næringssatsing

Det vert starta ein prosess i 2022 for å få på plass næringsutviklar- stilling med oppstart ultimo 2022/ primo 2023. Det vert og sett av midlar til næringslivssatsing i 2023.

6. Program for handlefridom

Det skal gjennomførast eit program for auka handlingsfridom i økonomiplan- perioden.

7. Kompetansebehov

Det vert sett av midlar i budsjett 2023 for å vurdere noverande og framtidig kompetansebehov.

8 *Finansielle handlingsreglar*

- Disposisjonsfondet skal aukast til 30 mill. kr i løpet av økonomiplanperioden.
- Det skal budsjetterast med minimum 2,5 % i korrigert netto driftsresultat i perioden.
- Utover avsetjing til disposisjonsfondet skal det avsetjast eventuelle mindreforbruk til eit kommunalt innovasjon – og utviklingsfond.
- Det vert i samband med budsjett 2023 presentert framlegg til vedtekter for fondet.
- Det vert sett av ein årleg udisponert sum i budsjett for 2023 under politisk nivå.

9 *Planarbeid*

Budsjett og økonomiplan skal koplust mot og samsvare med gjeldande oppdaterte kommunale planar. Det gjeld både for drift og investering.

10 *Eigedomsskatt 2023- 2026*

Dersom kommunen sin driftsøkonomi med dagens inntektsnivå held seg kan eigedomsskatten for hus og fritidsbustadar fjernast i økonomiplan for 2023- 2026. Rådmannen kjem i sitt budsjettframlegg attende til kva budsjettår dette er mogleg.

Dokument som ikkje er vedlagt:

Kommunelova, Økonomireglement og Finansreglementet

Kva saka gjeld:

Premissane set eit heilskapleg rammeverk for utarbeidinga av kommande årsbudsjett 2023 og økonomiplan 2023- 2026. Premissane og føresetnadane har eit hovudføremål; dei skal bidra til ein økonomi dei neste åra som fremmar utvikling, innovasjon og næring i kommunen. Samstundes skal premissane bidra til ein mest mogleg effektiv kommune, og ei tilpassing mellom kommunen si drift og dei demografiendringane som kommunen har vore og er midt oppi. Det er lagt opp til å halde kommuneøkonomien effektiv. Vidare legg ein opp til satsingar som ikkje gjev varige kostnadspådrag; som til dømes midlar til næringsutvikling og kompetanseheving blant dei tilsette. Det er og viktig å bygge opp ein buffer i form av fondsmidlar.

I sum skal premissane bidra til ein robust økonomi som kan stette næringsutvikling, befolkningsvekst og klima- og miljøtiltak. Under er det ein innleiing som gjer greie for utviklingsperspektivet i premissdokumentet. Deretter vert kvart premiss frå nr 1 til 10 gjort greie for.

Innleiing: den samla innrettinga – utvikling for kommunen

Premissdokumentet for budsjett- og økonomiplan bør vere eit overordna strategisk dokument for kommunen som skal gje kommunen ein ønska retning som skaper utvikling for kommunen.

For at premissane og føresetnadar skal gje ønska retning og utvikling må dei vere prega av heilskap, og ikkje av einskilte moment som kan gå mot kvarandre. I tillegg må dei ha eit visst tidsperspektiv. Ein vedtek eit årsbudsjett med einskilte punkt som i seg sjølv er viktige, men det er utviklinga gjennom heile økonomiplanperioden som er viktig. Kommunen kan då ta steg i ein god retning slik at det vert ein attraktiv kommune for innbyggjarane, aktuelle tilflyttarar eller arbeidstakarar, og besøkande.

Vi er i ein periode med gode kraftinntekter for kommunen, og det gjeld å bruka det økonomiske moglegheitsrommet som ligg i desse best mogleg. Det er, slik rådmannen ser det, ikkje framtidsretta å bruka desse midlane til å opparbeida seg kostnader av varig karakter som igjen gjev ein mindre effektiv kommunedrift. Det vil redusere den utviklingskrafta som kommunen kan få dersom prisane held seg høge. Premissane bør bidra til utvikling og innovasjon.

Kva ligg i ordet *utvikling* ? Det er at kommunen tek steg i rett retning når det gjeld;

- Næringsverksemd
- Klima- og miljø
- Oppvekstvilkår

- Attraktivitet og omdømme
- Demografi
- Økonomi

Det som er viktig å påpeike er at sjølv om ein satsar på noko og har spesifikke tiltak, så treng ikkje det vere ei nedprioritering av noko anna. Det bør vere ein vekselverknad – utvikling på eit område bør vere til det gode for heile kommunen. Til dømes vil ei satsing på næring og barn og unge kunne løfte heile kommunen gjennom meir aktivitet, og bidra til ein meir robust og berekraftig kommune.

Premiss 10 til sist dreier seg om ei eventuell fjerning av eigedomsskatt for hus og fritidseigedommar. Dette er eit svar på vedtak frå kommunestyret 7.4.2022 der det vart bedt om ei konsekvensutgreiing av å ta bort skatten. I saksutgreiinga under er dette gjort; med ein oppsummering som gjev ein premiss.

I fleire av premissane er det lagt inn anslag på summar; til kompetanseheving, midlar til næringssatsing og udisponerte midlar budsjettert under politisk nivå. Det er å presisera at dette er anslag på summar, og at desse kan verte justert noko når rådmannen sitt framlegg til budsjett vert presentert.

Premiss for budsjettprosessen

Premiss 1 Rammer for årsbudsjett 2023 / økonomiplan 2023- 2026.

Nivået på rammene

Ein viktig målsetning er at kommunen skal ha ei effektiv drift. Det bør vera ein samanheng mellom det kommunale forbruket, og det som er kommunen sitt stabile inntektsgrunnlag. I dag er det slik at kommunen må nytte lokale inntekter i form av eigedomsskatt og varierende inntekter i form av konsesjonskraft for å levere gode tenester, og for å oppretthalde ein balansert økonomi. Det er difor eit godt prinsipp å vere varsam med å finansiere tiltak av varig karakter med inntekter som til dømes konsesjonskraft. Dersom eit politisk vedtak fjernar eigedomsskatten eller konsesjonskraftinntektene vert markant redusert, så vil ein kunne mangle finansiering som trengs for å få balansert budsjettet.

Det vert allereie nytta om lag 5 mill. kr av konsesjonskraftinntektene i drifta, og tertialrapport pr. april 2022 syner at tenestoområda har ei negativ drift i storleiken 2 mill. kr for 2022. Som eit særers forenkla bilete så kan ein då seie at kommunen allereie brukar 7 mill. kr meir enn det som er den stabile grunnlagsfinansieringa.

Med det utgangspunkt vil det vera fornuftig å legge budsjetttrammene for budsjett 2023 på 2022-nivå. I budsjettarbeidet for 2023 legg ein då til grunn revidert budsjett og kostnadsnivået der; med indeksjustering for auka lønskostnader og anna prisvekst. Dette gjeld også for budsjettområda kyrkje og kontrollutvalet/ revisjonen.

Alle einingar si ramme for normal drift for 2023 vert lik ramme for normal drift i 2022. Tiltak som ikkje er av varig karakter vert trekt ut av ramma, og kan brukast til nye tiltak i 2023. Det er ein relativt stor del av tiltaka i budsjett 2022 som kan karakteriserast som eingongstiltak; og som då kan brukast på tiltak i budsjett 2023.

Ei eventuell justering av rammene mellom einingar vert gjort av økonomiavdelinga, etter at einingane har meldt inn sitt utfordringsbilete frå 2022 til 2023.

Ansvar for eigen budsjetttramme

Ansvarsnivået når det gjeld budsjett bør vera einingsnivå og avdelingsnivå. Den einskilte einingsleiar og avdelingsleiar må ha ansvaret for å halde budsjetttramma; samstundes må den ansvarlege ha fridom innfor ramma til å disponere og snu om på bruken slik at ein klarer å halde budsjetttramma.

Økonomiplan

I økonomiplanen som skal vedtakast åra etter 2023 – 2024 til 2026 er utgangspunktet at ein legg inn og budsjetterer vidare på eit 2022- nivå som er indeksjustert.

Det å budsjettere stramt i gode tider, og praktisere ansvar for eigen budsjetttramme, vil vere ein sikring av økonomien, og vil kunne kan skapa økonomisk handlingsrom og utviklingskraft for kommunen. I tillegg vil ein kunne lage seg rom for å sleppe opp litt på eit stramt budsjettopplegg seinare; dersom det vert naudsynt.

Pandemi og Ukraina- flyktningar

Det er ikkje venta at ein får ei vidareføring av det som har vore situasjon i 2020, 2021 og delvis 2022 når det gjeld pandemikostnadar og kompensasjon for desse. Ein må då tilbake til å budsjettera med ein normalsituasjon slik vi hadde før 2020. Det er venta at ein mellom anna må endra budsjetta som skal gå til kurs og møteverksemd.

Med Krigen i Ukraina vil kommunen truleg få ekstrakostnadar med mottak, oppfølging og busetjing av flyktningar. Det vert i budsjettet føresett at kommunen fører ekstrakostnadane på eige prosjektnummer «Ukraina», og at desse meirkostnadane vert kompensert frå statleg hald.

Dialog med politisk nivå

Rådmannen ser på det som viktig å ha ein god dialog med politisk nivå gjennom budsjettprosessen. Det vil kunne vere eit poeng å ha eit dialogmøte kring budsjettet i september. Dette vil då kome etter at einingane og avdelingane har levert sine bidrag og før rådmannen justerer, sett saman og ferdigstiller det som kjem til å verte lagt fram som rådmannen sitt framlegg til budsjett. Eit slikt møte vil i så fall kunne vere med og kalibrere budsjettprosessen opp mot politisk nivå. På dette tidspunktet vil det også vere fleire punkt kring økonomien til kommunen som kan vere avklara; til dømes Noa Krafla- elektrifiseringa, skatteinngang og innrettinga på nytt inntektssystem.

Premiss 2 Miljø og klima i budsjettet

Det vert lagt opp til at budsjett 2023 og økonomiplan 2023- 2026 vil ha slik struktur og innhald:

- Innleiing – rådmannen har ordet
 - a. Hovudbilete
 - b. Prioriteringar budsjett 2023
- Finansielle måltal – handlingsreglar i perioden
- Plangrunnlag for kommunen sin økonomi
- Klimabudsjett
- Status, hovudtal og folketalsutvikling i planperioden
- Rammevilkår og hovudtal på dei ulike områda
- Tenesteområde

Ein del for kvar sektor med:

- Kort skildring sektor - einingar og innhald innanfor sektor
- Driftsbudsjett på ansvarsnivå
- Kostratal for sektoren
- Utfordringar
- Prioriterte område 2023
- Tiltak / reduserande tiltak

1. Investeringar i økonomiplanperioden 2023- 2026
2. Kommunale gebyr

3. Vedlegg: obligatoriske oversikter

Budsjettprosessen vil i sin heilskap verte gjennomført i Framsikt.

Med dette innhaldet er det to nye delar i budsjettet; klimabudsjett og plankapittel. Plankapittelet vert omtala under i *Premiss 9 Kopling til kommunale planar*.

Klimabudsjett

Klimabudsjettet vert eit eige kapittel med tekst og tal i budsjett for 2023. I og med at det er fyrste gang ein inkluderer eit eige klimabudsjett i Samnanger sitt årsbudsjett, så vil det innleiingsvis vere noko om det som er hovudmålet med eit klimabudsjett; å kople bruken av kommunen sine midlar opp mot klima og miljø. Det som er eit fyrste budsjett vil vere ein god start på området, meir enn at det er eit klimabudsjett med store ambisjonar. Vidare vil ein synleggjera status for kommunen ved å ha med eit klimarekneskap, og peike på kva område med utslepp som det er mest aktuelt for kommunen å jobbe med. Så skal det vere klimavurderingar av dei ulike delane av Samnanger kommune sitt budsjett, og tiltak for kvar sektor på einingsnivå. Det er tenkt at klimabudsjettet vil ha denne strukturen;

1. Innleiing med overordna mål og strategiar
2. Kopling mellom økonomiplan og klima- og miljø
3. Klimarekneskap for Samnanger kommune med klimafotavtrykk
4. Klimavurdering av Samnanger kommune sitt budsjett; drift og investering
5. Budsjett for klimatiltak i budsjett for 2023 og økonomiplan 2023- 2026

Korleis tiltaka i klimabudsjettet skal finansierast må ein koma attende til. Tiltaka må vera innanfor det som er handterleg for einingane, finansierast med eksterne midlar eller takast frå bærekraftfondet. Døme på tiltak innfor einingane er teknisk avdeling sine ulike prosjekt innfor energiøkonomisering og prosjekt *Skulehagar rundt Bjørnafjorden* som er aktuelt for skulane.

Premiss 3 Kommunen sine demografiendringar

I følge framskrivingar frå SSB vil Samnanger kommune kunne få 148 (6 %) fleire innbyggjarar i perioden 2020 til 2050. Det er likevel verdt å merkje seg at me innanfor det samla folketalet vil få endringar i retning fleire eldre og færre yngre.

Det er krevjande å tilpassa omfanget av dei ulike tenester dersom demografiutviklinga i kommunen endrar seg. Den demografiske utviklinga som Samnanger er inne i har vore kjenneteikna ved at befolkninga har vorte eldre. Det fordrar ei omprioritering av midlar grunna færre born og unge, og fleire som er eldre. Samstundes må ein halde oppe kvaliteten. I økonomiplanen vil ein difor freista å gjera endringar i fordelinga av budsjetta mellom sektorane og einingane slik at Samnanger kommune sin ressursbruk etter kvart er i tråd med den utviklinga som har vore; at befolkninga har vorte eldre.

Denne endringa må skje gradvis, og på ein måte som gjer at sektorar og einingar klarer å tilpassa seg endring i økonomi. Desse endringane når det gjeld fordelinga av budsjett mellom område heng saman med premiss nummer 4 - *Tenestestruktur og lokasjonar - starta arbeid med heilskapleg plan for framtidig behov*. Dersom ein kjem fram til ein anna framtidig struktur og lokalisering av tenestene i kommunen, så vil ein og få ei betre budsjettfordeling.

Ei føresetnad for å gjere dette på ein god måte, er at alle innbyggjargrupper i kommunen vert ivareteke. Då vil ein og kunne motverke utanforskapen, og sikre gode oppvekst- og levekår. Utanforskapen kostar samfunnet og oss som kommune mykje, og dess meir i forkant ein kan vera dess meir kan ein hindra utanforskap blant innbyggjarane våre.

Premiss 4 Tenestestruktur og lokasjonar - starta arbeid med plan for framtidig behov

Det bør lagast ein strukturplan for kommunen. Framtidig behov for kommunal bygningsmasse bør vurderast opp mot dagens situasjon og eksisterande lokasjonar. Utifrå dette bør ein lage ein strukturplan for dei kommunale tenestene som gjev den samla beste løysinga i eit lengre perspektiv. Dette i motsetning til einskilte vedtak på ulike tenesteområde som samla sett ikkje er optimal eller framtidsretta.

I den samanheng bør fleire viktige område utgreiast; ein heilskapleg plan for oppvekstsektoren med lokalisering, lokalisering av dei tekniske tenestene og brannstasjon og justeringar av dei ulike tenestene med lokasjonar i sektoren helse og omsorg. Trong for kontorlokale bør kartleggast, og om kommunen sjølv skal eige eller leige bør også vurderast.

Dersom ein lagar ein plan for tenestestruktur og lokasjonar så vil denne styra kva investeringar kommunen gjer i åra framover.

Premiss 5 Næringssatsing

Samnanger kommune har mange innbyggjarar som pendlar ut av kommunen for å komme seg på arbeid. Det er relativt få og relativt små verksemder i kommunen, og dette er noko som i liten grad gjev eit grunnlag for at fleire kunne hatt arbeidsplassen sin her. Tilgang på arbeidsplassar er ofte knytt til kvar folk vel å busetje seg. Det er såleis grunnlag for å løfte fram næringsutviklinga med omsyn til innbyggjarvekst og tilflytting.

Det er i dag fleire verksemder lokalisert i og nær industriområdet i Rolvsvåg. I tillegg finn ein mykje aktivitet på Bjørkheim, noko i Eikedalen, samt interesse knytt til Børdalen. Landbruket representerer ein viktig del gjennom si næring, sjøområda er tekne i bruk, og små og nokre større føretak syt for mykje spennande aktivitet på ulike lokasjonar rundt i kommunen.

Ei utfordringa ligg i det å få utvikla eit større og meir robust næringsliv som kan bidra til tettstadutvikling, fleire arbeidsplassar og miljø som kan trekkje på seg synergjar. Det å vere ein omegnskommune til Bergen bør vere eit godt utgangspunkt. Denne regionen og dei fleste omegnskommunar til Bergen spelar på sin geografiske plassering og har eit godt og mangfaldig næringsliv; mellom anna når det gjeld turisme. Nye næringar skal utviklast i åra framover, og det bør og vere ei utvikling i Samnanger kommune på dette området.

Med dette utgangspunkt ynskjer rådmannen å starte ein prosess no i 2022 for å få på plass ein næringsutviklar. Kommunen har ikkje ein ledig ressurs eller denne type kompetanse i organisasjonen, og difor er ein tidsavgrensa stilling på dette området ønskeleg. Næringsutviklaren vil forutan å vere eit viktig bindeledd mellom administrasjonen og eksisterande næringsliv også arbeide for å leggje til rette for nyetableringar. Viktige oppgåver for ein slik ressurs vil mellom anna vere;

- Vere tett på næringslivet gjennom aktiv næringsutvikling
- Sentral i utarbeiding av strategisk næringsplan
- Bidra i marknadsføring av eksisterande tilbod i kommunen
- Rådgjeving og tilrettelegging; til eksisterande næringsliv og nyetableringar
- Innspel til ulike planarbeid og sakshandsaming av næringssaker
- Oppfølging av søknadar om næringsstøtte
- Deltaking i ulike prosjektarbeid og kommunesamarbeid

Stillinga vil vere plassert direkte under rådmannen. Dette vil vere eit engasjement på 3 år, og rådmannen ynskjer at ressursen er på plass i byrjinga av 2023. Difor ynskjer rådmannen å starte rekrutteringsprosessen alt no. Det vert i tillegg i budsjett for 2023 sett av ein sum til næringsarbeid; anslagsvis 0,5 mill. kr, utover lønskostnader.

Premiss 6 Program for auka handlefridom

Rådmannen ønskjer å bruka kommande økonomiplanperiode til ein gjennomgang av kommunen si drift. Dette for å vurdere om kommunen brukar midlane sine rett, eller om det er noko som kan gjerast annleis som skapar vinstar i form av frigjort tid eller frigjorte budsjettmidlar.

Eit argument for å gjera dette, er at det i fleire rapportar dei seinare åra har vorte påpeika at det er mogleg å gjera endringar i kommunen si drift. Målet bør heile tida vere at kommunen løyser oppgåvene sine på ein stadig betre måte. Program for auka handlefridom vil kunne gje ein avsjekk mot dette.

Det kan vere eit gunstig tidspunkt å ha ein slik gjennomgang, fordi det er fleire nye leiarar i kommunen. Desse vil med eit slikt prosjekt få ein moglegheit til å påverke den kommunale drifta i kommunen; og særskilt på sitt område.

Rådmannen legg opp til at det kjem ei eiga sak på dette til politisk handsaming samstundes med budsjettet i haust. Her vil rådmannen gjera tydeleg innhaldet i programmet, og kva ambisjonsnivå som vert lagt til grunn. I utgangspunktet er det frå rådmannen si side tenkt at programmet bør omfatte både administrasjonen og dei ulike tenesteområda; men det vert å kome attende til. Det er ein føresetnad at det som vert lagt fram og gjennomført er forankra på politisk nivå, i administrasjonen og hos organisasjonane.

Premiss 7 Kompetanseutvikling

Det er trong for å satse på ei utvikling av kompetansen blant dei tilsette i kommunen. Dette særskilt etter ei tid med pandemi som har avgrensa kursing og kompetanseheving til digitale former. Kommunen er inne i ei tid med høge konsesjonskraftinntekter som ein framleis ikkje veit om vil halde seg på dette nivået. Etter rådmannen sitt syn vil det vere god bruk av moglegheitene desse inntektene gjev, til å satse på utvikling av dei tilsette sin kompetanse.

Det vert difor sett av midlar til kartlegging av noverande og framtidig kompetansebehov; anslagsvis 0,35 mill. kr. Midlane vert plassert under HR- avdelinga. Dette tiltaket skal;

- Identifisere manglande kompetanse i kommunen
- Bidra til at organisasjonen tilpassar seg framtidige demografiske endringar
- Utarbeide ny plan for strategisk kompetanseutvikling
- Bidra til at kommunen vert ein attraktiv arbeidsgjevar

Premiss 8 Finansielle handlingsreglar

Fram til og med 2020 hadde kommunen i fleire år ein stram økonomi med økonomiske måltal under det som er anbefalt. I 2021 fekk økonomien eit løft grunna god skatteinntang og høge netto konsesjonskraftinntekter. Trenden har fortsett i fyrste tertial av 2022. Framlegget til finansielle handlingsreglar for kommande økonomiplanperiode er tilpassa ein situasjon der kommunen har inntekter som kan verte reduserte. Det er to grep som vert valt. Det eine er å gjere økonomien til kommunen meir robust ved å bygge opp fond, og såleis tole at inntektene som er høge kan gå ned. Det andre grepet ligg i fleire av dei andre premissa; det dreier seg om å halde drifta av kommunen minst like effektiv i åra framover som den er i dag, og også det å bruke midlar på tiltak og område som ikkje er varige kostnadspådrag.

Rådmannen vil ha ein tilleggsløyvingskonto under politisk nivå. Her vil det ligge ein udisponert sum som kommunestyre rår over; anslagsvis 1 mill. kr.

Med ein aukande gjeldsgrad fram mot 2025, er det viktig å byggja seg opp fond som kan vera ein buffer slik at økonomien vert mindre sårbar dersom inntektene skulle gå ned. Rådmannen meiner difor at disposisjonsfondet bør aukast til 30 mill. kr i planperioden. Det skal budsjetterast med minimum 2,5 % i korrigert netto driftsresultat kvart år i perioden. Vidare vil rådmannen gjere avsetningar til eit fond som skal utvikle kommunen; eit kommunalt innovasjon- og utviklingsfond.

Avsetjinga til sistnemnde fond vil vere det mindreforbruket som kommunen oppnår utover det som er naudsynt for å byggje opp og halde disposisjonsfondet på 30 mill. kr. Det vert i samband med budsjett 2023 presentert framlegg til vedtekter for fondet.

Lånegjeld

Når det kjem til kommunen si lånegjeld kjem rådmannen attende til dette med framlegg til handlingsreglar på dette området i neste budsjettprosess; for økonomiplanperioden 2024- 2027.

Premiss 9 Kopling til kommunale planar

Av større moment som må inn i denne saka er ei revidering og styrking av koplinga mellom økonomiplan og øvrig planarbeid. I tillegg ligg det fleire bestillingar i form av politiske vedtak som må inkluderast i budsjettprosessen; mellom anna må det lagast eit klimabudsjett og det må utgreiast konsekvensane av å fjerne eigedomsskatten på hus og fritidsbustadar (jf. Premiss 2 og premiss 10).

Det er etter rådmannen sitt syn ikkje føremålstenleg at kommunen ikkje har eit fullt og heilt oppdatert planhierarki. Kommunestyre skal ha styring på kommunen, og då må dei gjerast vedtak på plannivå. Frå eit demokratisk perspektiv er det mindre viktig at kommunen gjer einskildvedtak på ulike område enn at kvart kommunestyre får bestemma i sin periode gjennom revidering på plannivå. Kommuneplanen sin samfunnsdel er frå 2007 og arealdelen er frå 2018, og desse bør reviderast.

I budsjettet vil det vere eit plankapittel, og her vil koplinga mellom planhierarkiet til kommunen og økonomiplanen gjerast greie for. Med det vil ein freiste å sikre at det er samanheng mellom korleis midlane til kommunen vert brukt, og kva som er planane til kommunen på dei ulike områda. Revidering og oppdatering av planhierarkiet vil då vere særskild viktig. Etter det kan administrasjonen arbeide etter kva planar som vert vedteke.

Premiss 10 Eigedomsskatt

Det vert vist til vedtak i kommunestyret 07.04.2022 – målsetting om å fjerna eigedomsskatt på hus og fritidsbustadar;

Det er eit mål å fjerna eigedomsskatten på hus og fritidsbustadar i Samnanger frå og med budsjettåret 2023. Kommunestyret handsamar dette vidare i sak om premissar for budsjett og økonomiplan i junimøte. Til dette møtet legg rådmannen fram utgreiing om konsekvensane av å ta bort eigedomsskatten. Endeleg avgjerd vert teken i budsjettmøtet i desember.

Under følgjer ei utgreiing av moment i høve til denne problemstillinga, og til slutt ei oppsummering der rådmannen peikar på kva type premiss som bør leggjast til grunn i utarbeidinga av kommande økonomiplan.

Økonomi - dagens økonomiske situasjonen

Eigedomsskatt er ein lokal skatt som kommunar kan velje å innføre. Ofte er eigedomsskatten kopla til den økonomiske stoda i ein kommune. Dersom grunnfinansieringa til kommunen, dei sentrale inntektene frå staten i form av rammeinntekt og skatt, er høg nok til å dekke kommunen si ordinære drift av lovpålagte tenester så vel mange kommunar å ikkje innføre eigedomsskatt. Dersom det er naudsynt for å ha gode tenester eller unngå ein svak kommunal økonomi så kan eigedomsskatt vera eit val mange kommunar gjer for å sikre ein økonomien. Den betra økonomiske situasjonen til Samnanger kommune har aktualisert eit spørsmål om ein skal ha eigedomsskatt.

I 2021 rekna kommunen med ei nettoinntekt på 3 mill. kr frå konsesjonskraft. Når rekneskapen vart gjort opp, var fasiten ei inntekt på 11,8 mill. kr. Denne høge inntekta hadde direkte samanheng med dei rekordhøge kraftprisane i marknaden. Skattekapittelet hadde og same særskilde trend, og

bidrog med over 10 mill. kr meir enn det som var lagt til grunn i opphøveleg budsjett. Desse to faktorane var den direkte orsaka til det gode netto driftsresultatet til kommunen på 13 mill. kr. Utan desse inntektene er det ganske enkelt å slutte at resultatet til kommunen ville vore lågare enn det som tilseier ein god situasjon. Spørsmålet er då om kor stabile desse inntektene er. Skatteinntektene er varierende, men er del av grunnfinansieringa som kjem frå staten. Grunnfinansieringa freistar staten å halde på eit nivå som kommunane kan levere gode tenester på.

Konsesjonskraftinntektene er ei lokal inntekt for kommunen som auka kraftig i 2021. I 2022 har auken haldt fram, og prognosane er no særskilte høge; anslaga for 2022 og 2023 er no over 10 mill. kr høgare enn budsjett for 2022. Om kommunen har økonomisk rom for å fjerna eigedomsskatten vert eit spørsmål om desse inntektene, med andre ord om kraftprisane vil halda seg. Dei fleste prognosar tyder på at kraftprisane i marknaden vil halda seg. Då er det å hugse på at det var ingen som spådde dagens prisnivå, og at det så seint som i 2020 var prisar ned mot og under null.

Etter rådmannen sin vurdering er det for tidleg å seie om ein kan rekne konsesjonskraftinntektene som ei stabil høg inntekt på 2021- nivå eller høgare, eller om det er ein reell risiko for at inntekta kan gå mykje ned frå dagens nivå.

Andre økonomimoment

Det er andre relevante moment med stort økonomisk tilsnitt som vil kunne verte meir avklara i løpet av 2022. Desse momenta er økonomisk potensielle oppsider for Samnanger kommune.

- I løpet av hausten vil det truleg verte klårt korleis ei revidering av dagens inntektssystem vil slå ut. Førre stortingsperiode, under Solberg- regjeringa, vart det gjort fleire endringar i inntektssystemet som gjorde at Samnanger kommune tapa fleire millionar kroner. Mellom anna kom kommunen økonomisk dårleg ut av prosessen med kommunereform, og det at kommunen valde å halde fram som ein frivillig relativt liten kommune. Det kan vera von om at den nye regjeringa rettar opp denne inntektsnedgangen i løpet av 2022; anten gjennom revidering av inntektssystemet eller i statsbudsjett for 2023.
- Dersom det kjem elektrifisering av dei planlagde oljefelta Krafla og Noa i Nordsjøen, så vil straumen komma frå Samnanger. Det vil kunne gje kommunen ei fast stabil inntekt på truleg same eller høgare nivå enn det kommunen har av samla inntekt frå eigedomsskatt på hus og fritidsbustadar. I dag har kommunen ei årleg inntekt frå denne eigedomsskatten på 5,3 mill. kr. Kommunen kan i tillegg til dette få ei meirinntekt dersom den eksisterande kraftproduksjonen i kommunen vert auka; noko som og kan skje.
- Skatteanslaget i revidert nasjonalbudsjett som kom mai 2022 tilsa ein god skattevekst for kommunane i 2022. Delar av dette oppjusterte skatteanslaget 2022 er knytt til løns- og sysselsetjingsvekst i Norge, og dette vil og auke grunnlaget for skatteinntekt i 2023. Denne pårekna inntektsveksten vil verte ein realauke for kommunen. Dette vil koma nærare fram ved framlegging av statsbudsjettet i oktober. I tertialrapport pr. april er det framleis noko usikkerheit rundt skatteinngangen, men denne vert rekna til å verte i spennet frå 1 mill. kr til 4 mill. kr høgare enn det budsjetterte nivået.

Alternativ bruk av det økonomiske handlingsrommet

Det økonomiske handlingsrommet som kommunen har kan og brukast til andre føremål enn å fjerna eigedomsskatten.

- Samnanger kommune vil i kommande økonomiplanperiode få ei høgare gjeldsbyrde. Gjeldsgraden til kommunen er pr. 31.12.2021 på 94,4 %. Gjennomsnittleg gjeldsgrad for kommunesektoren er i underkant av 100 %. Tilrådd nivå er ein del under det gjennomsnittlege nivået; ein gjeldsgrad som ikkje skal overstiga 75 %. I kommande økonomiplanperiode vil vedteken fleirbrukshall auke gjelda, og kommunen vil med det vere over både tilrådd nivå og det som er gjennomsnittet for kommunesektoren. Eit alternativ til å fjerne eigedomsskatten ville då vere å bruke dette økonomiske handlingsrommet til å ha ei høgare avdragsbetaling, og med det arbeide ned gjeldsbelastninga til kommunen mot det som er gjennomsnittet av alle kommunar.
- Eit anna alternativ til å betale ned gjeld er å bruke handlingsrommet til å bygga opp fond

som gjer at kommunen toler svingingar i økonomien; til dømes at konsesjonskraftinntektene vert dårlegare og at rentenivået går opp i ei tid når kommunen får ein større gjeldsbyrde.

- Det er og mogleg å bruke det økonomiske handlingsrommet i tenesteområda. Det er mange gode tiltak som kan gjerast for å auke kvaliteten både innanfor oppvekst, helse og omsorg eller innanfor tekniske tenester. Ein slik tilnærming vil auke kostnadsnivået til kommunen, og gjere drifta mindre økonomisk effektiv.
- Rådmannen er særskild oppteken av utviklingsperspektivet, og premissane ber i sum preg av at det er ønskeleg at ein har ei god utvikling av kommunen i komande økonomiplanperiode. Delar av det økonomiske handlingsrommet kan difor brukast med eit utviklingsperspektiv.

Andre konsekvensar – takseringsproblematikk ved opphald i skatteinnkreving

Eit spørsmål kring det å fjerne eigedomsskatten er kva som skjer med verdisetjinga av eigedomane i det tidsrommet ein ikkje har eigedomsskatt. Dette kunne vore ein potensiell utfordring dersom det etter ein periode utan eigedomsskatt, vart gjort eit vedtak om å gjeninnføre skatten.

Kommunen har søkt svar, og har fått opplyst at det er mogleg å vedlikehalda takstane på ein slik måte at det ikkje er naudsynt å taksera alle eigedommane på nytt. Føresetnaden for at det ikkje vert noko utfordring med dette, er at ein beheld eigedomsskatt på eit anna område; til dømes for næring eller kraftanlegg. Det er med andre ord berre når ein fjernar all innkreving av eigedomsskatt at ein må taksere alle eigedommar på nytt.

Oppsummering og framlegg til premiss

Samnanger kommune sin økonomi har fått eit løft frå og med 2021. Dette samanlikna med åra før. Den gode trenden for økonomien har heldt fram inn i 2022. Rådmannen meiner at det kan vere mogleg å fjerne eigedomsskatten med det inntektsnivået som kommunen har no. Det avgjerande er om dette inntektsnivået er stabilt, eller om det er reell fare for at dei kan gå mykje ned. Slik det er no verkar det ikkje sannsynleg at kraftprisane kan gå ned mot dei låge nivå som ein hadde i 2020.

Rådmannen meiner det er rett å ha ei konservativ haldning, følgje utviklinga og bruke litt tid før ein gjer eit bestemt vedtak. I løpet av 2022 vil det koma fleire avklaringar på moment som potensielt vil kunne bidra til at Samnanger får ein betre kommuneøkonomi. Dersom dei nemnde moment over inntreff vil kommunen ha økonomisk handlingsrom til både å fjerna eigedomsskatten på hus og fritidsbustadar, finansiera klimatiltak og næringsutvikling i kommunen med fondsmidlar og tole å ha ein gjeldsgrad som er høgare enn gjennomsnittet i kommunal sektor.

Rådmannen ønskjer difor å sjå dette an gjennom budsjettprosessen hausten 2022, for deretter å koma med eit framlegg til om, og i kva år i økonomiplanperioden ein skal fjerne eigedomsskatten. Dersom prognosane gjer at det er økonomisk handlingsrom for det, så vil rådmannen gjera framlegg om å ta vekk eigedomsskatten frå og med 2023. Dersom det viser seg at handlingsrommet er meir usikkert, så vil rådmannen i sitt budsjettframlegg ikkje gjera framlegg om å fjerna eigedomsskatten før år 2 eller seinare i økonomiplanperioden.